

A GYERMEKI JOGOK TISZTELETBEN TARTÁSÁNAK MINŐSÉGGKRITÉRIUMAI

Fodor László

Erdélyi Magyar Tudományegyetem

Kulcsszavak: gyermeki jogok, jogérvényesítési szempontok, jogbiztosítási minőség

Az előadás során a gyermeki jogok érvényesülésének, a család és az iskola szintjén történő védelmének szempontjait ismertetem. Arra kívánok választ találni, hogy milyen kritériumok szerint lehetne felmérni, milyen mérőeszkőzzel lehetne megítélni adott közösségek viszonylatában a gyermeki jogok betartásának minőségét.

Abból az alapvetésből indulok ki, hogy a gyermeki jogokat minden államnak törvények révén, gyermekvédelmi intézmények közreműködésével biztosítani kell minden gyermek számára. Amennyiben a gyermeki jogok védelme iránti állami elkötelezettség mértéke a társadalom szociális, politikai és jogi fejlettségének egyik fontos mutatója, a jogok érvényesítési minőségének felmérése igencsak szükségesnek tűnik. Ugyanis ily módon fény derülhet a családnak és az iskolának e téren megmutatózó fejlettségére, a hiányosságok pótlásának irányaira, a gyermeki jogsérelmek kiküszöbölésének feltételeire. Ugyanakkor az is megállapítható, hogy a család és az iskola színterén milyen mértékben érvényesül a gyermek azon természetes joga, hogy alapvető szükségletei ki legyenek elégítve.

Miután bemutatam a gyermeki jogok fogalmát és alapvető típusait, kitérek a gyermeki jogok lényegesebb témáinak elemzésére. Teszem ezt azért, mert az értékelési kritériumokat a gyermeki jogok típusainak és témáinak irányából próbálom megállapítani (hiszen mind a típusok, mind a témák közvetlenül utalnak azokra az aktivitásirányokra, amelyek egybeillenek a gyermekek szükségleteivel és érdekeivel). Nemzetközi dokumentumok tanulmányozása során az a következtetés vonható le, hogy a gyermekeket megillető jogok tiszteletben tartásának mértékét legalább tizenöt értékelési szempont alapján kell megítélni (az életben maradás garantálásának mértéke, az egészséges létezés biztosításának szintje, a megfelelő testi és pszichikus fejlődés favorizálásának foka stb.). Ezeknek a kritériumoknak – 1-től 10-ig terjedő pontozásos skálán való – szakértői megfigyelés alapú felmérése jól tükrözi, hogy az adott közösség mit tesz annak érdekében, hogy a gyermekek hozzáférjenek az összes gyermeki joghoz, hogy a jogsérelmek (elhanyagolás, bántalmazás, diszkrimináció stb.) száma csökkenjen. A skála alapjául álló hipotézisem arra vonatkozik, hogy az értékelő véleménynyilvánítás és becslés a pontozás eszközével e területen is lehetséges. Ennek lényege abban áll, hogy a skálához hozzárendeljük a kiválasztott kritériumrendszer és definiáljuk annak értelmezési tartományát (minimális és maximális értékeit, illetve a köztes szintek jelentését).

Végezetül megállapítom, hogy adott közösségen belül a gyermeki jogok érvényesülésének szintjét meghatározott szempontok síkján viszonylag pontosan meg lehet állapítani, a megállapított szintet pedig a gyermekek bio-pszicho-szociális jóllétének, továbbá a gyermekellátási programok és gyermekjóléti intézkedések minőségi indikátoraként lehet alkalmazni.